

SUOMEN
MONIKKOPERHEET RY

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

HYVÄ VASTAANOTTAJA,

Monikkoperheeksi kutsutaan perhettä, johon on syntynyt samanaikaisesti enemmän kuin yksi lapsi, ts. kaksosten, kolmosten ja nelosten perheet. Perheessä on usein myös muita, yksittäin syntyneitä lapsia. Suomessa syntyy vuosittain kaksoset noin 850 perheeseen ja kolmoset noin 10 perheeseen.

Vaikka monet lapsiperheisiin liittyvät asiat ovat yhteisiä kaikille lapsiperheille, tuo moninkertainen onni perheelle myös moninkertaiset elämänhallinnan vaatimukset ja taloudelliset kustannukset verrattuna perheeseen, johon syntyy yksi lapsi kerrallaan. Monikkolasten syntyminen ei ole perheen omaehtoinen valinta, vaan elämän eteen tuoma tilanne: onhan lasta suunnittelevan perheen ennakko-oletuksena yksi lapsi. Monikkolasten saaminen on ilo ja lapset tuovat iloa toisilleen ja läheisilleen. Silti useamman kuin yhden lapsen saaminen kerralla kuluttaa perheen voimavaroja tavalla, jonka vaikutukset voivat olla hyvinkin pitkäaikaisia.

Työntekijänä voitte vaikuttaa monikkoperheen hyvinvoinnin kannalta merkittäviin etuuksiin ja palveluihin ja tukea perhettä selviämään mahdollisimman hyvin haasteellisessa elämänvaiheessa.

Kotiin annettava apu ja muut tukipalvelut

Puolet kaksosista ja lähes kaikki kolmoset syntyvät ennenaikaisesti. Lähes puolet kaksosista ja lähes kaikki kolmoset tarvitsevat tehohoitoa synnytyään. Monikkolasten vanhemmat joutuvat vanhemmuudessaan suurempien haasteiden eteen kuin lapset yksittäin saaneet vanhemmat. Heidän tulee vanhempina sitoutua yhtä aikaa kahteen tai kolmeen lapseen ja soinnuttaa tunteensa heihin. Yli puolet kaksosten vanhemmista (Suomen Monikkoperheet ry, 2005) ja kaikki kolmosten vanhemmat tarvitsevat oman tukiverkoston ulkopuolista, palkattua apua kotiin. Monikkoperheessä tilapäinen lasten hoitoapu vähentää erityisen hyvin vaikeimmassa asemassa olevien monikkoperheiden tilanteen kriisiytymistä.

Monikkoperheessä ulkopuolisen avun tarve voi olla tilapäisesti hyvinkin mittavaa. Lapsille on vaikeampi löytää hoitajaa lapsilukumäärän ja terveysongelmien vuoksi. Perhe voi myös tarvita apua kotiin sellaisina vuorokaudenaikoina, jolloin kunnassa ei ole tarjolla hoitoapua. Yksinhuoltajuus lisää räätälöityjen palvelujen tarvetta.

Monikkovanhempien psyykinen stressi, uupumus, ahdistuneisuus ja masentuneisuus ovat suhteellisen yleistä (Penninkilampi-Kerola, 2006). Oireiden vaikutukset kertautuvat, koska vanhemmuuden vaatimukset ovat monikkouden vuoksi tavanomaista suuremmat. Kaksospareista vain kolmasosa nukkuu yhtä aikaa. Unenpuutteesta ja jatkuvasta henkisestä valmiustilasta johtuva väsymys on myös yleistä. Nämä altistavat lapsia laiminlyönteihin. Monikkous on riskitilanne vanhemman ja lapsen kiintymyssuhteen kehittymiselle.

Monikkoperheessä myös kasvatukseen liittyy enemmän haasteita. Tavanomaisten vanhemmuuden haasteiden lisäksi näissä perheissä koetaan lapsen yksittäinen kehitysvaihe kaksin- tai kolminkertaisena, mahdollisesti lasten vahvistaessa toinen toistensa toimintaa kehitystehtävässään. Vanhemmat työstävät myös lasten keskinäiseen suhteeseen ja yksilöllisyyden tukemiseen liittyviä erityistilanteita. Kotiin annettava hoitoapu ja muu käytännön apu on osoittautunut erityisen hyvin monikkoperheen kokonaistilannetta tukevaksi palveluksi.

Monikkoperheen saaman onnistuneen kotiavun tunnusmerkkejä ovat avun oikea-aikaisuus, riittävyys, joustavuus, säännöllisyys ja asiakasmaksun kohtuullisuus (Lapsiasiavaltuutettu, 2008).

SUOMEN
MONIKKOPERHEET RY

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

Lapsiperheiden kunnallista kotipalvelua tulee olla Sosiaalihuoltolain 17 pykälän mukaisesti saatavilla. Lastensuojelulain 2 pykälän mukaan perheitä on tuettava heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan tarpeellista apua riittävän varhain. Esitämme, että

- kotipalvelu sisältyy kunnassanne lastensuojelulain 12 pykälän perusteella laadittavaan lasten hyvinvoinnin suunnitelmaan. Asiakashinnan ei tulisi olla esteenä palvelun käytölle ja mahdollisuutta ostaa kotipalvelua tulisi tarvittaessa tukea mm. ehkäisevän toimeentulotuen tai palveluseteleiden avulla.
- hoitoavun saaminen selvitetään perheen halutessa jo raskausaikana monisikiöraskauden aiheuttaman erityistilanteen vuoksi
- lasten päivähoidon järjestelyissä otetaan huomioon monikkoperheen arjen kuormittavuus ja mahdollistetaan hoitaja kotiin tai päivähoito lähellä kotia
- monikkovanhempien voimavarojen rajallisuus otetaan huomioon myös muissa, kaikenikäisten monikkolasten perheiden tukipalvelujen tarvetta ja tilannetta arvioitaessa.

Taloudellinen apu

Kansallisessa Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007 - 2011 todetaan, että ”erityinen huomio kiinnitetään pienituloisten lapsiperheiden tulokehitykseen ottaen huomioon samalla lapsiperheryhmät, jotka ovat lähtökohtaisesti eriarvoisessa asemassa perhetilanteen erityisyyden, kuten monikkoperheellisyyden vuoksi”.

Monikkoperheessä perheen talous heikkenee ennakoimattomasti mm. seuraavista syistä:

- Monikkolasten syntyminen on perheelle elämän eteen tuoma tilanne, johon perhe ei ole voinut etukäteen varautua.
- Suomalaisessa sosiaaliturvassa monikkoperhe huomioidaan heikommin verrattuna perheeseen, jossa lapset syntyvät yksitellen.
- Perheen kulut ovat suuremmat kuin tilanteessa, jossa sama määrä lapsia syntyisi yksitellen:
 - **Odotusvaiheessa: Terveystaloudelliset** kustannukset kasvavat ja tulotaso laskee, koska odottava äiti on aina sairaalan äitiyspoliklinikan erityisseurannassa ja joutuu usein vuodelepoon jopa viikkoja ennen synnytystä. Perheen vanhemmat lapset tarvitsevat tällöin **lastenhoitopalveluja**.
 - **Vauva-, pikkulapsi- ja leikki-ikävaiheessa (0-6 v.):** 40 % kaksosista ja lähes kaikki kolmoset ovat **tehostetussa hoidossa** synnytyksen jälkeen. **Lastentarvikkeet** hankitaan samanaikaisesti kaikille lapsille. Tavaroiden ja vaatteiden kierrätykseen isolta sisarukselta toiselle ei ole mahdollisuutta, koska lapset tarvitsevat tarvikkeet ja **vaatteet samankokoisina** samanaikaisesti. Käytettyjen lastentarvikkeiden hankinta kirpputoreilta vaatii aikaa, jota pienten monikkolasten perheissä on rajallisesti. **Liikkuminen** tulee haasteelliseksi useamman vauvan tarvitseman tilan ja turvavälineiden vuoksi. **Auto** saatetaan mieltää ylellisyydeksi, mutta perheessä, jossa lapset usein syntyvät keskosina, tarvitsevat tehostettua hoitoa, sukuloidaan sairaalassa hoidettavan lapsen/lasten ja kotona hoidettavan monikkosisaruksen/vanhemman sisaruksen välillä, auto on vielä enemmän arjen välttämättömyys. Useimmiten olemassa olevassa autossa ei ole tilaa kaikille lapsille, monikkojen lisäturvaistuimille, rattaille ja tarvikkeille. Kaksos- ja kolmosrattaat eivät mahdu kaikkiin henkilöautoihin tai linja-autoon. **Lastenhoitopalvelujen tarve** kasvaa lasten suuren perushoidon määrän, vanhempien väsymisen ja lasten terveydenhuoltokäyntien vuoksi. **Tilavammalle asunnolle** tulee tarve, koska tilaa ei välttämättä ole useammalle uudelle perheenjäsenelle. Kohtuuhintaisia suuria vuokra-asuntoja ei ole tarjolla. Lisäinvestoinnit aiheuttavat selvästi pitkäkestoiset menoportaat kotitaloudelle.

Lausunto monikkoperheen erityispiirteistä perheen etuus- ja palvelupäätöksiä tekevien käyttöön

- **Varhaisessa kouluiässä (6-12 v.)** lisäkuluja tuovat **harrastusmaksut ja harrastusvälineiden hankinta**. Varusteita on hankittava uutena tai käytettynä **useat samankokoiset samanaikaisesti**. **Vaatteissa** ei edelleenkään yleensä onnistu kierrättäminen sisaruksesta toiselle. Viimeistään tässä vaiheessa myös lasten **oman huonetilan tarve** tulee ilmeiseksi.
- **Nuoruusiässä (12-18 v.)** kulut tulevat edelleen yhtäaikaisesti mm. **kurssikirjoista, mopo/autokortista** ja lisääntyvistä **harrastuksista**. Peruseläminen kallistuu, jokainen lapsi siirtyy samanaikaisesti **aikuisen taksan maksavaksi** (mm. julkinen liikenne) ja aikuismaisemman kulutuksen piiriin. **Lapsilisäoikeus päättyy** kaikilta samanaikaisesti 17-vuotiaana.

Täydentävää toimeentulotukea myönnetään Toimeentulolaista annetun lain 7 pykälän mukaisesti perheen välttämättömiin lisäkustannuksiin. Toimeentulotuesta annetun lain 13 pykälän mukaan kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaisesti ehkäisevää toimeentulotukea 1 pykälän 2 momentin mukaan. Sen tarkoituksena on edistää perheen omatoimista suoriutumista. 13 pykälän 2 momentin mukaan perusteena voi olla tarve lieventää niitä vaikeuksia, jotka aiheutuvat taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 11 pykälän mukaan maksun perimättä jättäminen tai alentaminen on perusteltua, mikäli maksu vaarantaa perheen toimeentulon ja elatusvelvollisuuden toteuttamista. Esitämme, että

- huomioitte monikkolapsista aiheutuvan taloudellisen kuormituksen ehkäisevän toimeentulotuen perusteluissa ja että kiinnitätte erityistä huomiota monikkolapsiin myös täydentävän toimeentulotuen myöntämisessä.
- huomioitte asiakasmaksulain perustelut monikkoasiakasperheen maksuissa
- huomioitte erityisen taloudellisen kuormituksen tehdessänne muita perheen talouteen liittyviä arviointeja ja päätöksiä.

Tämän esityksen laati **Suomen Monikkoperheet ry**. Järjestö on yleishyödyllinen ja sen päärahoittaja on RAY. Lisätietoa toiminnanjohtaja Ulla Kumpula, toiminnanjohtaja@suomenmonikkoperheet.fi, GSM 050 3280 730, www.suomenmonikkoperheet.fi

Viitteet:

- Lapsiasiavaltuutettu. 2008. Aloite lapsiperheiden kotipalvelun saatavuuden varmistamisesta kunnassanne. Lapsiasiavaltuutettu, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen Kolmosperheet ry. * Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. "Tulevaisuus velvoittaa, tämä päivä ratkaisee". Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Opetusministeriö. * Penninkilampi-Kerola, V. 2006. Implications of co-twin dependence for twins' social interactions, mental health and alcohol use. A follow-up study of Finnish twins from adolescence to early adulthood. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Kansanterveystieteen julkaisuja M 190. * Suomen Monikkoperheet ry, 2005. Kysely monikkoperheiden etuuksista ja palveluista.